

FREDESBORG
KOMMUNE

Kortlægning af kulturmiljøer

2014

12: Brønsholmsdal og Egedal

FRIKOMMUNE
-FRISAT OFFENTLIG SEKTOR

Kolofon

Udgivet november 2014

Udgivet af

Fredensborg Kommune
Center for Plan og Miljø
Fredensborg Kommune
Egevangen 3B | 2980 Kokkedal

www.fredensborg.dk

Udarbejdet af

COWI A/S og NIRAS A/S

Kortlagte kulturmiljøer 2014

- 01 - Slotsbyen
- 02 - Asminderød
- 03 - Gl. Humlebæk og Gl. Humlebæk Havn
- 04 - Krogerup
- 05 - Gl. Strandvej/Kystvej
- 06 - Humlebæk Stationsområde
- 07 - Studiebyen i Humlebæk
- 08 - Sletten
- 09 - Nivaagaard og teglværkerne
- 10 - Bebyggelse ved Nivå Station og villakvarteret ved Vinkelvej
- 11 - Nivåvænge og Åtoften
- 12 - Brønsholmsdal og Egedal
- 13 - Jellerød Parkvej
- 14 - Et udsnit af Kokkedal
- 15 - Grønholt
- 16 - Langstrup
- 17 - Gunderød
- 18 - Karlebo inkl. ejerlav
- 19 - Kongevejen
- 20 - Parforcevejene

Indholdsfortegnelse:

Hvad er SAVE?	3
Hvad er kortlægning af kulturmiljøer?	3
Kort over afgrænsning af kulturmiljøet Brønsholmsdal og Egedal	4
Identifikation	5
Bærende værdier og sårbarhed	5
Natur/kulturgrundlag	6
Udviklingshistorie.....	6
Rumlige og arkitektoniske hovedtræk	8

Hvad er SAVE?

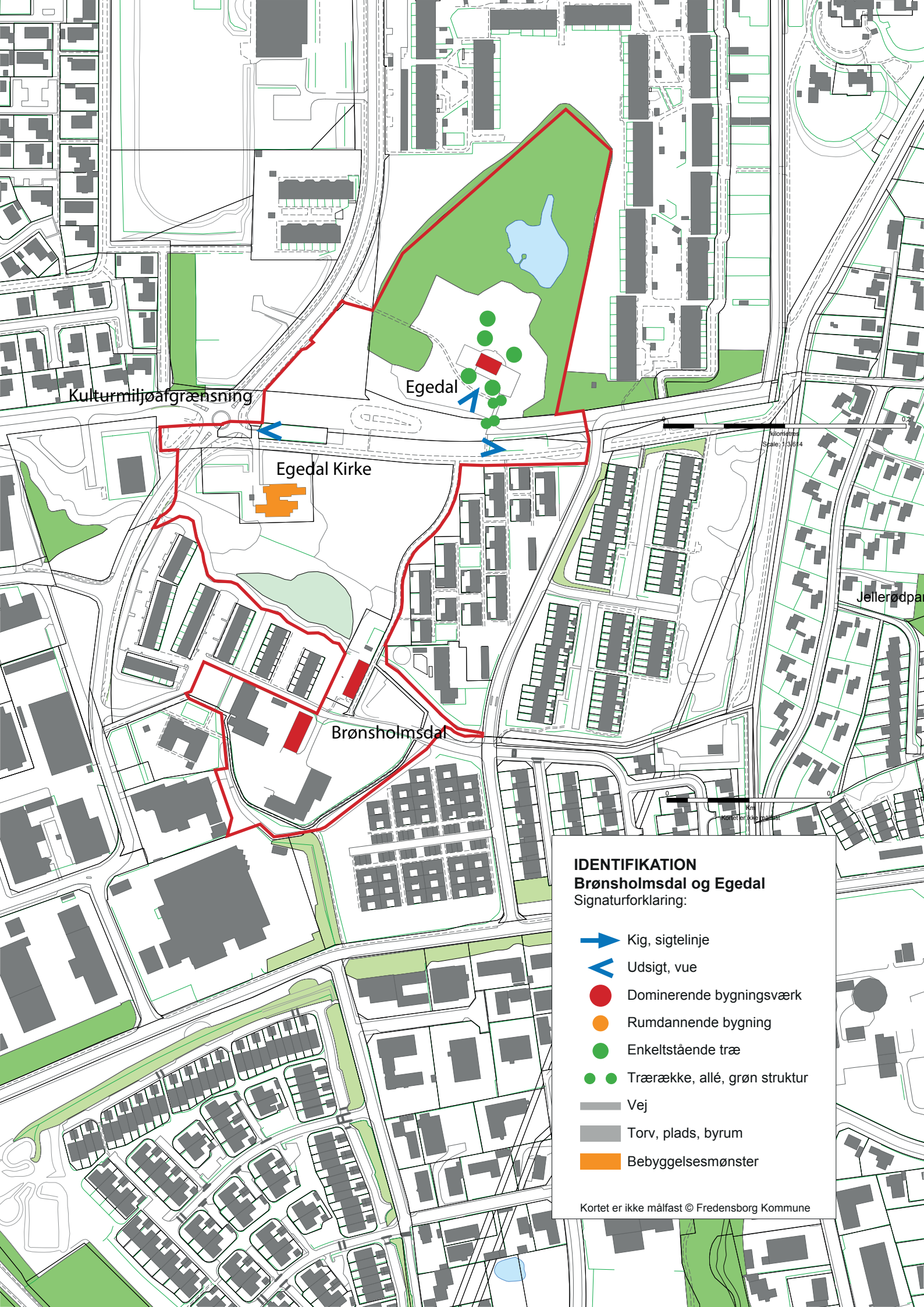
SAVE (Survey of Architectural Values in the Environment) er en metode til at kortlægge, registrere og vurdere bevaringsværdier i bymiljøer og bygninger. Den engelske titel illustrerer, at systemet blev udviklet som en almen byarkitektonisk undersøgelsesmetode, der også kunne finde anvendelse uden for landets grænser. Udviklingen af SAVE-systemet blev igangsat af Planstyrelsen i 1987 med forsøgsregistrering i Præstø, Suså og Fladså kommuner og fortsættelse i 1988 i Roskilde, Nakskov og Esbjerg kommuner. På baggrund af disse forsøg udvikledes det egentlige SAVE-system, der blev taget i brug i 1991 og efterfulgt af den første SAVE-vejledning fra 1992.

SAVE-systemet blev udviklet for at kortlægge bygninger og bymiljøer i en hel kommune ad gangen. Det vil sige en vurdering af alle enkeltbygninger opført før 1940 samt en registrering af bebyggede miljøer i byen og på landet, de såkaldte bebyggede strukturer. Formålet med SAVE-undersøgelserne var at danne grundlag for, at bevaringsværdierne kunne optages i lokalplaner og kommuneplaner. Og gennem atlasarbejdet at skabe bred forståelse for kommunens byarkitektoniske kvaliteter hos borgere, foreninger, politikere og embedsfolk.

Hvad er kortlægning af kulturmiljøer?

Formålet med SAVE-kortlægning af de bebyggede strukturer/kulturmiljøer er at etablere et grundlag for lokalplanlægning eller anden helhedsorienteret områdeplanlægning, der tager udgangspunkt i de eksisterende landskabelige, kulturhistoriske og arkitektoniske kvaliteter og i de enkelte bebyggelsesmiljøers karakter eller særpræg.

Begrebet "bebygget struktur" dækker over sammenhængende bebyggelser, der kan rumme en eller flere delstrukturer – fra købstæder, forstæder, landsbyer, stationsbyer, husmandsudstyknings-, stok- og rækkehusbebyggelser til herregårds- og industrianlæg og havneområder. Kortlægningen af de bebyggede strukturers kvaliteter sker efter en overordnet systematik som er beskrevet i Kulturarvsstyrelsens vejledning 'SAVE, Kortlægning og registrering af bymiljøers og bygningers bevaringsværdi'.

Kulturmiljøafgrænsning

Egedal

Egedal Kirke

Brønsholmsdal

Jellerødpar

Kilometer
Scale: 1/3614

Km
Kortet er ikke målest

IDENTIFIKATION
Brønsholmsdal og Egedal
Signaturforklaring:

- Kig, sigtelinje
- Udsigt, vue
- Dominerende bygningsværk
- Rumdannende bygning
- Enkeltstående træ
- Trærække, allé, grøn struktur
- Vej
- Torv, plads, byrum
- Bebyggelsesmønster

Kortet er ikke målest © Fredensborg Kommune

Identifikation

Navn: Brønsholmsdal og Egedal

Tema: Industrialisering,

Periode: 1800 - 1900

Fortælling:

Området bærer fortællingen om, hvordan en fabrikantbolig og "de Brønsholmsdalske Fabrikker" er en af de første bebyggelser i Kokkedal. Fra denne ejendom er det øvrige Kokkedal udviklet i takt med velfærdssamfundets udvikling.

Afgrænsning:

Området omfatter det oprindelige "Egedal", Egedal Kirke, resterne af de Brønsholmsdalske fabrikker og parken omkring Egedal og Egedal Kirke.

Arbejderboligerne set fra parkeringsplads vest herfor.

Bærende værdier og sårbarhed

Bærende værdier:

Bærende værdier beskriver de grundlæggende strukturer, som skal bevares for at områdets karakter og fortælling kan sikres.

De bærende værdier omfatter Egedal og resterne af de Brønsholmsdalske fabrikker og arbejderboliger.

Til højre i billedet ses Brønsholmsdal, som i dag er tæt omsluttet af langt nyere boligbebyggelse.

Mindre betydende værdier for fortællingen om områdets oprindelse er Egedal Kirke og de nye byggerier ved Brønsholm.

Sårbarhed:

Sårbarhed beskriver ændringer, som umiddelbart vil være sandsynlige i området, og som vil skade de bærende værdier.

Egedal og resterne af de Brønsholmsdalske fabrikker er alle vurderet til at have en høj bevaringsværdi, hvorfor disse må anses for at være beskyttet. Sammenhængen mellem Egedal og resterne af de Brønsholmsdalske fabrikker er i dag vanskelig umiddelbart at aflæse, da der er placeret bebyggelse herimellem. Området er derfor særdeles sårbart overfor en yderligere udbygning.

Forbindelsen mellem Brønsholmsdal og Egedal er i dag en sti, hvor beplantning slører den visuelle forbindelse.

Natur/kulturgrundlag

Beskriver det grundlag, som kulturmiljøet er opstået i (for landsbyer o.lign. vil det være naturgrundlaget, mens det for eksempelvis forstadsområder o.lign. vil være den forudgående bebyggelsesmæssige kontekst).

Egedal og de Brønsholmsdalske fabrikker blev oprindeligt opført på arealerne efter at klædefabrikant Johan Conrad ikke længere kunne finde plads eller arbejdere til sin produktion i København.

Før det var området et engareal i dalsænkningen omkring Usserød Å. Adgangen til vandkraft fra Usserød Å var afgørende for placeringen af anlægget.

Sø nord for Egedal

Udviklingshistorie

Beskriver i hovedtræk den udvikling, som har ledt frem til kulturmiljøets nuværende fremtræden med fokus på de aspekter, som har betydning for den fysiske og strukturelle udvikling.

"Egedal" er opført i 1803 i klassicistisk byggestil som fabrikørbolig til de samtidige "Brønsholmsdalske Fabrikker".

I slutningen af 1700-tallet lå de fleste industrivirksomheder bag Københavns Volde. Så forårsaget af både pladmangel og mangel på arbejdskraft købte den københavnske klædefabrikant Johan Conrad Scheidtmann i 1799 120 tdr. land "indelukke-lod" for 1220 rigsdaler.

"Indelukke-loddet" blev, efter jordfællesskabets ophævelse, udskiftet endeligt i år 1800 som arealer mellem Helsingør landevejen og Jellerødgård.

Scheidtmann opførte omgående med betydelig støtte fra "Commercefondet" (Statskassen) sin virksomhed "De Brønsholmsdalske Fabrikker".

Allerede i 1803 fandt man det nødvendigt at udvide fabrikken og byggede derfor den røde bygning, kendt

i dag som "Brønsholmsdal". I denne bygning var der farveri og væveri. Desuden opførtes arbejderboligen "Fremtidshåb" til otte familier samt et farveri, et væveri, et markentederi, en stald og altså "Egedal" som bolig for Scheidtmann, der hidtil havde boet i København.

Efter yderligere nyopførelser i 1804-1809 blev spinderbygningen (gule bygning) i 1811 forhøjet med en etage til tre etager. Herudover blev der opført en arbejderbolig til 12 familier samt valkemølle og et limhus. Endvidere stald og lade ved fabrikørboligen "Egedal".

Efter krigene 1807-14 og statsbankerotten i 1813 blev statsstøtten til "De Brønsholmsdalske Fabrikker" herunder "Egedal" indstillet, hvilket gjorde den fortsatte drift yderst vanskelig.

I de følgende år fungerede bygningerne som fattiganstalt og senere alderdomshjem.

De historiske kilder fortæller intet særligt om huset "Egedal"s indretning og daglige anvendelse de næste 150 år med enevoldsstyre, grundlov, industrialisering, to verdenskrige og de nye velfærdstider. Men vi må antage, at "Egedal" i det daværende idylliske Kokkedal-samfund har været anvendt til beboelse, gæstebesøg, land- og husdyrbrug samt udbygningen af den efterhånden tilvoksede barokhave til park. I 1937 var jordarealet reduceret til 2,9 tdr. land.

Efter kommunens køb af "Egedal" i 1978 vedtog Byrådet indledningsvist at indhente forslag til ejendommens anvendelse på et borgermøde, som for længst var planlagt om et kommende Kokkedal-center. Fritidsnævnet var da allerede fremme med forslag om hjemstedslokaler til fritidsorganisationers ungdomsarbejde. Huset stod dog forinden foran en større istandsættelse bl.a. for skader fra sætningsrevner og svampeangreb.

Det åbne landskabsrum mellem Egedal Kirke, resterne af Brønsholmsdalske Fabrikker og Egedal

"Egedal" brændte i februar 2008 som følge af en påsat brand, der anrettede omfattende skader. Herefter blev huset genopbygget og stod færdigt til brug i sommeren 2010.

Kort (1807). Kulturmiljøafgrænsningen er skitseret ind sammen med Egedal og Brønsholmsdalske Fabrikker samt arbejderboliger. Det historiske håndtegnede kort og det nuværende digitale kortgrundlag passer ikke fuldstændigt sammen, hvorfor der kan forekomme mindre unøjagtigheder. Kortet er ikke målfast.

Rumlige og arkitektoniske hovedtræk

Egedal og parken

Egedal står som en markant bygning og centrum for det parklignende landskab, som strækker sig fra nord for Egedal til syd for Egedal Kirke. Syd for Egedal står en række store og gamle træer, som dog slører for indkigget til Egedal fra omgivelserne.

Egedal.

Parken nord for Egedal.

Dam nord for Egedal.

Kig vest for Egedal mod Egedal Kirke

Kig fra Egedal mod nordøst

Brønsholm

Syd for Egedal Kirke er kun to bygninger bevaret fra det samlede kompleks omkring de Brønsholmsdalske Fabrikker og tilhørende arbejderboliger.

Brønsholmsdal og sammenhængen mellem de to bygninger.

Brønsholmsdals hovedbygning.

Den ældste bygning i komplekset.

Egedal Kirke

Egedal Kirke ligger som en markant bygning mellem Egedal og de Brønsholmsdalske Fabrikker og arbejderboliger. Den er af langt nyere dato (opført 1990, tegnet af arkitekterne Fogh og Følner), men ligger omkranset af beplantning, en smule tilbagetrukket fra det helt åbne landskab.

Egedal Kirke set fra øst

Kilder:

Historiske kort på nettet, Miljøministeriet, Geodatastyrelsen.

www.egedal.net